

MONEDE VECHI, INTERPRETĂRI NOI. ÎN JURUL UNOR PRETINSE PREZENȚE CELTICE ÎN ZONA MINIERĂ A APUSENILOR

Cristian Ioan POPA*

ANCIENT COINS NEW INTERPRETATION. ABOUT ALLEGED CELTIC PRESENCE IN MINING AREA OF WESTERN CARPATHIANS MOUNTAINS

Abstract

Some remarks from the last decade regarding the dating of the coins from the mining areas of the Apuseni Mountains (Bucium-Roșia Montană) have mistakenly misapplied the idea of a Celtic presence in this area. The author proposes a discussion regarding these coins, wrongly dated and misplaced, either because of the confusion created by old specialized literature or because the lack of reading it. What they consider to be Philip II type coins, dated in the IV-III centuries BC, are in fact Dacian issued coins (Aninoasa-Dobrești type), probably around the second half of the II century BC and the first half of the I century. Therefore, a celtic presence in the IV-III centuries BC, in the gold mining area of Bucium-Roșia Montană is excluded, at least from the point of view of monetary discoveries.

Keywords: silver coins, Philip II, tetradrahm, Apuseni Mountains, Celts, Dacian epoch

Interpretările date unor descoperiri monetare, cu valențe de răspunsuri culturale, cronologice și chiar etnice, prezente în lucrări de largă circulație, sunt supuse, adeseori, unor erori. Calitatea monedei de „marfă”, cu valoare intrinsecă, sfidând timpul și vicisitudinile vremurilor, a făcut din acest prețios artefact (începând din Antichitate până în ziua de astăzi) un element înzestrat cu putere de cronologie relativă. Or, tocmai această relativitate poate să îi confere și o datare, nu de puține ori foarte largă, ce trebuie judecată în funcție de contextul descoperirii sale.

Supunem atenției un astfel de caz, să-i zicem „clasic”, de parcurgere a unor apartenențe și încadrări diferite culturale și cronologice, respectiv o monedă antică descoperită în zona muntelui *Corabia*, de la Bucium (jud. Alba).

Primul care a amintit moneda a fost Gábor Téglás, în anul 1887¹, și tot el a publicat-o trei ani mai târziu, oferind piesei și un desen (**Fig. 1**). Arheologul devenea o încadrare în rândul tetradrahmelor regelui Macedoniei, Filip al II-lea, precizând totodată că nu este singura monedă găsită acolo².

* Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, cristi72popa@yahoo.com.

¹ Téglás 1887, p. 76.

² Téglás 1890, p. 39-40, fig. 41; vezi și Téglás 1889, p. 325, unde se afirmă că „Im Herzen des Erzgebirges neben Zalatna in der Nähe des Vulkojer Bergwerks, in Búcsúm und Verespatak wurden ebenfalls Tetradrachmen

Informația apare apoi, prezentată succint, în diferite repertorii transilvănene interbelice, însă locul descoperirii a „migrat” spre vale, ajungând la Zlatna. Iuliu Marțian a fost cel de la care au început primele neclarități, acesta nefiind explicit cu privire la motivul încadrării descoperirii în cauză la Zlatna³. Mai târziu, M. Roska, în al său repertoriu arheologic pentru Ardeal, citându-l pe Marțian - de ale cărui contribuții s-a folosit intens în lucrare -, trecea descoperirea monetară de la *Corabia* în dreptul Zlatnei, acolo unde a grupat și alte descoperiri care nu aveau de-a face cu perimetrul localității⁴. Este evident că din acest moment confuzia era deja creată, iar raportarea arheologilor din a doua jumătate a veacului trecut la repertoriul, devenit sacrosanct, a lui Roska, a fundamentat eroarea în timp. După Al Doilea Război Mondial, atât Bucur Mitrea⁵, cât și Iudita Winkler⁶ au repertoriat descoperirea la Zlatna. Singurii care vor localiza corect moneda, la Bucium-*Corabia*, dar mult mai târziu, vor fi editorii Repertoriului arheologic al județului Alba⁷.

Importanța lămuririi localizării, dar și a încadrării cronologice și apartenenței culturale a descoperirii monetare este majoră. Fiind prezentată, în chip repetat, în ultimul timp, ca singura monedă de epocă celtică din zona muntoasă a Apusenilor, ea ar avea, desigur, caracter de unicat. Aurel Rustoiu și Gabriel T. Rustoiu văd în această piesă monetară dovada pătrunderii celților și exploatării miniere a zonei aurifere a Apusenilor din zona Zlatnei, cândva în sec. al IV-lea, afirmând că: „Nu sunt cunoscute încă așezări din această perioadă situate în zona montană. Ele ar putea să apară însă în viitor, pentru că este de presupus existența unor exploatări miniere și în perioada respectivă. În acest sens, descoperirea de la Zlatna a unei tetradrahme de tip Filip II (de la sfârșitul sec. IV sau primele decenii ale sec. III î.e.n.) sugerează faptul că zona era frecventată”⁸. Această interpretare, desigur forțată, a fost preluată necritic și de către Iosif V. Ferencz în lucrarea sa de sinteză asupra celților de pe Mureșul mijlociu, concluzionând același lucru ca și autorii tocmai citați. Colegul de vean include descoperirea în rândul celor sigur celtice⁹, concluzionând următoarele, chiar cu mai multă convingere, deși cam cu aceleași cuvinte: „Descoperirea de la Zlatna a unei tetradrahme de tip Filip al II-lea, care se datează la finele sec. IV sau începutul secolului III, într-un areal montan bogat în minereuri complexe, între care aurul ocupă un loc important, sugerează faptul că zona era frecventată”¹⁰. Remarcăm o altă inadvertență în ambele texte: localizarea descoperirii la Zlatna, cu toate că ea s-a făcut într-un areal mult îndepărtat, de circa 20 km, în zona Bucium, în plini munți.

De altfel, ideea în sine prezentă la Rustoiu și Ferencz a fost enunțată cu mult timp înainte de către B. Mitrea, care punea moneda străină aflată în zonele miniere din bazinele Ampoiului, Arieșului și Crișului Alb pe seama unor interese comerciale preromane. Mitrea exemplifica cu acele „tetradrammi di Filippo II” de la Zlatna imitațiile locale de la Baia de Criș și monedele de Apollonia și Dyrrhachium de la Brad¹¹, dar autorul se referea la cu totul altceva atunci. Problematika a fost abordată, la modul corect, chiar de către G. Téglás, care lega începuturile exploatării miniere aurifere de pe *Corabia* de epoca dacică, argumentând cu descoperirile numismatice, atât tetradrahma amintită, dar și alte monede dacice pe care însuși le semnaleză¹², dovadă că piesa în discuție nu a fost o apariție izolată. O poziție corectă o au Cristinel Plantos și Gligor Mircea¹³, care atrag atenția asupra caracterului posibil dacic al monedei (fără a-i corecta însă localizarea), precum și Horia Ciugudean, cel

Philipps II”; p. 332.

³ Marțian 1909, p. 350, nr. 748; Marțian 1920, p. 43. „760. Zlatna. Tetradrahmă a lui Filip II”.

⁴ Roska 1942, p. 309 („A *Corabia*-n II. Fülöp tetradrachmáját lelték”).

⁵ Mitrea 1945, p. 32, nr. 60.

⁶ Winkler 1955, p. 25 („Pe valea Ampoiului o descoperire izolată (Tab. 1, nr. 25)”; p. 66-67 („Tabel I, nr. 25 - monedă Filip II, argint, descoperire întâmplătoare”).

⁷ RepArhAlba 1995, p. 65, nr. 3.

⁸ Rustoiu, Rustoiu 2000, p. 185, citând lucrarea lui Preda 1998, p. 102.

⁹ Ferencz 2007, p. 48, nr. 31 („Zlatna, jud. Alba. De pe teritoriul acestei localități provine o monedă de argint, de tip Filip al II-lea.”).

¹⁰ Ferencz 2007, p. 158.

¹¹ Mitrea 1945, p. 36, 152-153.

¹² Téglás 1890, p. 39.

¹³ Plantos, Mircea 2009, p. 84.

care recent considera moneda găsită în proximitatea vechilor exploatări miniere ca fiind „Dacian silver coins”, plasând-o pe bună dreptate la Bucium¹⁴.

Urmele de exploatare minieră de pe muntele *Corabia* sunt impresionante. În locul numit *Ierugă*, două șanțuri lungi de 100 m și late de 20 m și 30 m adâncime taie în două întregul munte până la roca auriferă (**Fig. 3**). Alături, grămezi masive de pământ cu minereu exploatat într-un mod rudimentar. Din acest mare complex minier provine și moneda publicată de Téglás, alături de alte descoperiri considerate dacice și multe materiale de epocă romană¹⁵, unele recuperate recent¹⁶. De altfel, aparițiile monetare de epocă dacică din același areal nu sunt singurele, în partea nordică a localității actuale fiind găsit un tezaur (?) format din monede grecești de Thasos¹⁷. Alte monede, apreciate tot ca fiind de tip „Filip al II-lea”, sunt semnalate și la Roșia Montană, în aceeași perioadă¹⁸.

Revenind la moneda în discuție, chiar dacă am accepta o apartenență la tipul invocat de autorii citați, amintim că Iudita Winkler, încă de acum șase decenii, pune la îndoială datarea acestor monede strict în perioada emiterii lor¹⁹. Dar, cu toate acestea, aprecia că monedele lui Filip II au fost primele emisiuni care au apărut în interiorul Daciei²⁰. Fără îndoială, realitățile istorice și, implicit, numismatice din Transilvania sunt altele față de cele de la sudul Carpaților, astfel încât circulația unor imitații sau chiar originale macedoniene poate fi pusă pe seama unor acumulări de metal prețios (argint, aur), până în sec. II și chiar sec. I a. Chr.²¹ Cu certitudine dacii, nu celții, au fost cei care au vehiculat aceste monede în zonele muntoase ale Apusenilor sau ale Munților Orăștiei și vecinătăți²².

Ce poate a contat iarăși decisiv în ignorarea piesei în sine a fost și necuprinderea sa în lucrarea fundamentală a lui Constantin Preda dedicată monetăriei geto-dacilor. Însă, un simplu contact vizual cu desenul monedei de la *Corabia*, publicat de către Téglás, i-ar fi edificat poate pe colegii specialiști în epoca Latène asupra tipului dacic de monedă. După toate trăsăturile sale, piesa poate fi încadrată în categoria monedelor dacice de tip *Aninoasa-Dobrești*²³. Aceste monede au fost bătute de o autoritate tribală (asimilată geților *buridavensi*) aflată în Oltenia, de-a lungul Jiului și Oltului, ce se plasează cronologic îndeosebi în a doua jumătate a sec. II a. Chr., dar și începutul sec. I a. Chr.²⁴. Piese descoperite în Transilvania nu reprezintă altceva decât dovada unor contacte intertribale,

¹⁴ Ciugudean 2012, p. 224-225, fig. 11.

¹⁵ Vezi informațiile sintetizate în RepArhAlba 1995, p. 65, nr. 3; Ciugudean 2012, p. 224-225, pl. VII.

¹⁶ Ciugudean 2012, p. 225, pl. VIII-XI.

¹⁷ Glodariu 1974, p. 262, RepArhAlba 1995, p. 65.

¹⁸ Téglás 1889, p. 325; Winkler 1955, p. 66-67, tabel 1, nr. 20; RepArhAlba 1995, p. 158, nr. 154.2.

¹⁹ Iudita Winkler, într-un amplu studiu publicat în anul 1955, cu toate că încadra aceste piese în a doua jumătate a sec. al IV-lea, primul sfert al sec. al III-lea a. Chr. (*ibidem*, p. 54), spunea următoarele: „Datorită faptului că monetele lui Filip al II-lea și Alexandru Macedon aveau o circulație universală, nu se poate preciza dacă aceste monete au ajuns în Dacia direct din Macedonia sau prin intermediul altor ținuturi din Peninsula Balcanică, în timpul domniei lor sau ulterior” (*ibidem*, p. 23, nota 3), completate de concluzia: „monetele lui Filip al II-a [...] au pătruns târziu și au fost urmate la scurt interval de alte tipuri de monete, așa încât populația n-a ajuns să le teaurizeze” (*ibidem*, p. 25).

²⁰ *Ibidem*, p. 24-25.

²¹ Un exemplu elocvent îl oferă, pentru Carpații de Curbură, tezaurul găsit în anul 1906 în jurul Buzăului, unde monedele de tip Filip II apar asociate chiar cu denari romani republicani (Iliescu 1944-1947, p. 31).

²² Fără îndoială, fragmentul de „monetă celtică” semnalat din descoperiri mai vechi de la Costești (*ibidem*, p. 12-123, table IX, nr. 2) aparține monetăriei locale dacice.

²³ Preda 1973, p. 274, descrie tipul *Aninoasa-Dobrești* în chipul următor: „Emisiunile [...] sunt considerate imitații târzii ale tetradrahmelor lui Filip al II-lea. Ca atare ele au pe avers capul lui Zeus mult stilizat, în profil spre dr. cununa este redată dintr-un șir de trei, uneori patru ovale dispuse în poziție oblică; în partea de deasupra se află două șiruri paralele de globule mici și un grup de linii scurte verticale, care înlocuiesc părul. Din amănuntele feței nu se mai văd decât linia nasului și uneori o dungă prelungă în dreptul urechii, în rest proeminențe neregulate. Pe revers se întâlnește călărețul cu calul la trap spre dr. El este înfățișat cu partea de sus a corpului în formă triunghiulară, capul dintr-o combinație de linii, care încearcă să reprezinte nasul, bărbia și părul, iar picioarele lungi, din linii paralele. Calul are corpul ca un oval alungit, pieptul arcuit, gâtul lung și capul mult micșorat prevăzut cu o prelungire ca un cioc de pasăre de baltă. Coama este înlocuită de un șir de perle. Picioarele constau, de cele mai multe ori, din linii subțiri cu copite triunghiulare. Între ele se vede linia pământului cu o globulă la mijloc.”

²⁴ *Ibidem*, p. 214, 286-288, fig. 19; Părpăuță 2003-2005, p. 42.

tipul Aninoasa-Dobrești influențând stilul iconografic al unor emisiuni locale intracarpaticе, cum ar fi cele în aria cărora se vor difuza: tipul Aiud-Cugir și tipul Rădulești-Hunedoara²⁵.

Monedele de tip Aninoasa-Dobrești cunoscute (**Fig. 4**) provin aproape în totalitate din descoperiri întâmplătoare, grupate majoritar în Oltenia. Din interiorul arcului carpatic acestea sunt în număr mic: Alba Iulia (două monede provenite din colecția Koblitz și Windisch-Grätz)²⁶, împrejurimile Brașovului²⁷, Dej²⁸, Geoagiu-Sub Piatră²⁹, Orăștie (patru monede, câte două în colecția Weisskircher din Sibiu și la Cabinetul Numismatic din Budapesta)³⁰, Petroșani³¹, Turda³², Zalău-Valea Miți³³ și „Transilvania” (mai multe monede fără loc exact de descoperire)³⁴. Alte două monede Aninoasa-Dobrești din fosta colecție Astra Sibiu, fără loc cunoscut de proveniență (posibil Transilvania)³⁵, și alte două exemplare, aflate în colecția Al. Borza (Muzeul din Alba Iulia) (**Fig. 2/3-4**), tot cu loc necunoscut, au fost publicate în ultimele decenii³⁶. Cât privește tipul în sine, reținem și observația lui Octavian Iliescu, care considera că există suficiente diferențieri între aceste monede, atât de ordin stilistic, cât și ponderal, pentru a se impune două tipuri distincte: tipul Aninoasa și tipul Dobrești³⁷.

Revenind la problema noastră, pentru cunoașterea monedei la celții transilvăneni trebuie spus, deci, că nici această modestă piesă nu își mai are locul în repertoriile civilizației celtice. În schimb, prezența dacică în Munții Apuseni s-a îmbogățit cu o nouă piesă monetară, rară și ea pentru această regiune. Reportând observațiile noastre la locuirea dacică din bazinul superior al Ampoiului, deocamdată cea mai avansată așezare cunoscută în amonte pe cursul acestui râu este cea de la Galați-Bulbuce, alături de descoperirile neclare de la Izvoru Ampoiului³⁸. Cel mai probabil, caracterul presupusei prezențe de la Bucium, ilustrată prin moneda de tip Aninoasa-Dobrești, este unul minier, legat de exploatarea filonului aurifer din *Ieruga* muntelui *Corabia*.

O altă monedă din Munții Apuseni, de data aceasta de la Craiva-Piatra Craivii (**Fig. 5/1**), a fost repertoriată și ea în catalogul descoperirilor celtice de pe Mureșul mijlociu³⁹, deși autorul acestei atribuiri, colegul I. V. Ferencz, ne spune că moneda este „imitată după tetradrahmele lui Filip al II-lea”. În primul rând, trebuie făcută rectificarea că M. Roska semnaleză de aici două monede de acest tip și nu una singură⁴⁰. Or, imitațiile după aceste monede înseamnă o apropiere destul de fidelă de originale, pe când în acest caz avem un exemplu „clasic” de monedă locală, care se datează cu siguranță, pentru istoria Transilvaniei, într-o perioadă post-celtică. Constantin Preda atrăgea în mod expres atenția, cu argumente, asupra faptului că este vorba despre o piesă emisă în monetăriile locale⁴¹, însă cădea și el în capcana caracterului celtic al contextului, pornind de la datarea propusă pentru așa-numitul „depozit de obiecte de fier”, văzut ca provenind dintr-un

²⁵ „Forma calului cu corpul oval, pieptul dezvoltat și gâtul lung și arcuit, cu botul în forma unui cioc de pasăre, sunt elemente comune tuturor acestor emisiuni (Preda 1973, p. 319)”.

²⁶ *Ibidem*, p. 280, nr. 1.

²⁷ *Ibidem*, p. 281, nr. 5.

²⁸ *Ibidem*, p. 281, nr. 8.

²⁹ *Ibidem*, p. 281, nr. 10.

³⁰ *Ibidem*, p. 282, nr. 15.

³¹ *Ibidem*, p. 282, nr. 17 (moneda a fost cumpărată din Petroșani, deci nu e certă descoperirea sa chiar aici).

³² *Ibidem*, p. 283, nr. 24.

³³ *Ibidem*, p. 283, nr. 26.

³⁴ *Ibidem*, p. 283, nr. 23.

³⁵ Dudău 1992-1993, p. 62, nr. 21, pl. III/21.

³⁶ Suciu 2003, p. 142, 145, pl. III/9; IV/10.

³⁷ Iliescu 1983, nota 78. De pildă, cele 37 de monede de tip Aninoasa din tezaurul de la Sadova (jud. Dolj) au fost atribuite de către O. Iliescu tipului Dobrești (*ibidem*).

³⁸ Plantos, Mircea 2009, p. 94.

³⁹ Ferencz 2007, p. 41, nr. 5a; p. 78, Pl. XXVI/7.

⁴⁰ Roska 1944, p. 60, nr. 51, Fig. 23/7.

⁴¹ Preda 1973, p. 417: „Desenul uneia dintre monede, mai mult o schiță idealizată, este departe de a ne da vreo indicație asupra tipului monetar de care ar putea aparține imitațiile în discuție. Se desprinde totuși cu claritate că monedele respective pot fi atribuite sigur primei faze principale de dezvoltare a monetăriei din Dacia. Aceeași schiță lasă să se întrevadă pe monedă și prezența a trei tăieturi adânci, ceea ce ne-ar face să ne gândim la niște imitații asemănătoare celor din descoperirile de la Teiuș și Chișineu-Criș”.

cimitir celtic⁴². Cum am demonstrat deja, descoperirile respective aparțin unui mormânt dacic⁴³, iar monedele respective trebuie legate de aceeași epocă și, prin urmare, încă o bănuțită dovadă a prezenței celtice în situl de aici, la circa 1000 m altitudine, se dovedește a fi dacică. În săpăturile din cetatea de la Piatra Craivii s-a descoperit, de altfel, o altă monedă dacică locală, datată de autorii cercetării la finele sec. III-începutul sec. II a. Chr.⁴⁴, aparținând în realitate tipului Aiud-Cugir, din prima jumătate a sec. I a. Chr.⁴⁵ (Fig. 5/2).

Concluziile care s-au desprins pe parcurs nu le mai reluăm. Desigur, o monedă izolată nu poate fi echivalată descoperirii unui tezaur, prin urmare și valoarea ei este cu mult mai redusă. Însă ea poate arunca o rază de lumină asupra unei zone aflată, adeseori prin hazard, în atenția arheologiei. Atragem totuși atenția asupra faptului că chiar și arheologii, atunci când apelează la descoperirile monetare, au nevoie de o lectură a vechii literaturii arheologice numismatice și nu doar de mizarea pe trimiterile critice de dată recentă ori pretins exhaustive. Altfel, simple neglijențe produc confuzii ce se pot transforma în erori generatoare, implicit, de interpretări istorice greșite, unele perpetuate decenii bune în timp.

Bibliografie

- Berciu et al. 1965 Ion Berciu, Alexandru Popa, Hadrian Daicoviciu, *La forteresse dace de Piatra Craivii*, în *Celticum*, XII, 1965, p. 115-161.
- Ciugudean 2012 Horia Ciugudean, *Ancient Gold Mining in Transylvania: The Roșia Montană-Bucium Area*, în *Caiete ARA*, 3, 2012, p. 219-232.
- Dudău 1992-1993 Oltea Dudău, *Monede antice din colecția fostului muzeu al Astei din Sibiu*, în *BSNR*, 140-141, 1992-1993, p. 59-66.
- Ferencz 2007 Iosif V. Ferencz, *Celții pe Mureșul mijlociu. La Tène-ul timpuriu și mijlociu în bazinul mijlociu al Mureșului (secolele IV-II a. Chr.)*, Sibiu, 2007.
- Glodariu 1974 Ioan Glodariu, *Relațiile comerciale ale Daciei cu lumea elenistică și romană*, Cluj, 1974.
- Iliescu 1944-1947 Octavian Iliescu, *Sisteme naționale în economia monetară a dacilor*, în *BSNR*, 92-95, 1944-1947, p. 29-34.
- Iliescu 1983 Octavian Iliescu, *Stadiul economiei monetare a societății geto-dacice în a doua jumătate a sec. al II-lea î.e.n.*, în *Cercetări numismatice*, V, 1983, p. 7-24.
- Marțian 1909 Iuliu Marțian, *Archaeologisch-prähistorisches Repertorium Siebenbürgens*, Wien, 1909.
- Marțian 1920 Iuliu Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, Bistrița, 1920.
- Mitrea 1945 Bucur Mitrea, *Penetrazione commerciale e circolazione monetaria nella Dacia*, în *Ephemeris Dacoromana*, X, 1945, p. 1-154.
- Părpăuță 2003-2005 Tiberiu Părpăuță, *Câteva considerații privind prezența monedei în Dacia nord-dunăreană*, în *Cercetări numismatice*, IX-XI, 2003-2005, p. 37-98.
- Plantos, Mircea 2009 Cristinel Plantos, Gligor Mircea, *Descoperiri aparținând celei de-a doua epoci a fierului în bazinul Ampoiului (județul Alba)*, în *Nemus*, 7-8, 2009, p. 74-99.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ Popa 2008, p. 357-365.

⁴⁴ Moneda a fost publicată de către Berciu et al. 1965, p. 138, Fig. 34A/1, unde autorii studiului afirmă că au descoperit și «une monnaie dace scyphate en argent de type macédonien, datée de la fin du IIIe siècle et du début du IIe siècle avant notre ère». Desigur, această datare era depășită chiar și pentru cunoștințele de atunci asupra monetăriei dacice.

⁴⁵ Preda 1973, p. 297, 405-406, Fig. 21/13; Suci 2003, p. 143, Pl. IV/11; Părpăuță 2003-2005, p. 68, nr. 38.

- Popa 2008 Cristian I. Popa, *A Possible Dacian Burial in the Vecinity of the Piatra Craivii Fortress*, în *Apulum*, XLV, 2008, p. 357-365.
- Preda 1973 Constantin Preda, *Monedele geto-dacilor*, București, 1973.
- Preda 1998 Constantin Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.
- RepArhAlba 1995 *Repertoriul arheologic al județului Alba* (ed. V. Moga, H. Ciugudean), Alba Iulia, 1995.
- Roska 1942 Márton Roska, *Erdély régészeti repertórium, I. Öskor*, Thesaurus Antiquitatum Transilvanicarum, I, Praehistorica, Cluj, 1942.
- Roska 1944 Márton Roska, *A kelták erdélyben*, în *Közleméniek*, IV, 1-2, 1944, p. 53-80.
- Rustoiu, Rustoiu 2000 Aurel Rustoiu, Gabriel T. Rustoiu, *Așezări din a doua vârstă a fierului descoperite recent pe teritoriul orașului Alba Iulia*, în *Apulum*, XXXVII/1, 2000, p. 177-192.
- Suciu 2003 Viorica Suciu, *Monede dacice din colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia*, în *Apulum*, XL, 2003, p. 139-154.
- Téglás 1887 Gábor Téglás, *Az erdélyi medencze őstörténelméhez*, în *OTTÉ*, 12, 1887, 1, p. 55-87.
- Téglás 1889 Gábor Téglás, *Beiträge zum Goldbergbau des vorrömischen Dacien II*, în *Ungarische Revue*, IX/V, 1889, p. 323-334.
- Téglás 1890 Gábor Téglás, *A Korábia banyaszata es kettos sirmezeje Zalatna kozeleben*, în *Archaeologiai Közlemények*, XVI, 1890, p. 1-44.
- Winkler 1955 Iudita Winkler, *Contribuții numismatice la istoria Daciei*, în *Studii și cercetări științifice*, seria III, științe sociale, 1-2, 1955, p. 13-180.

Fig. 1. Monedă geto-dacică de tip Aninoasa-Dobrești de la Bucium-Corabia (apud Téglás 1890)

Fig. 2. Monede de tip Aninoasa-Dobrești: locuri necunoscute – Cabinetul Academiei Române (1-2) și colecția Alexandru Borza Alba Iulia (3-4) (apud Preda 1973 – 1-2; Suciu 2003 – 3-4)

Fig. 3. Bucium. Imagine cu muntele *Corabia* și șanțul *Ieruga* (apud Téglás 1890)

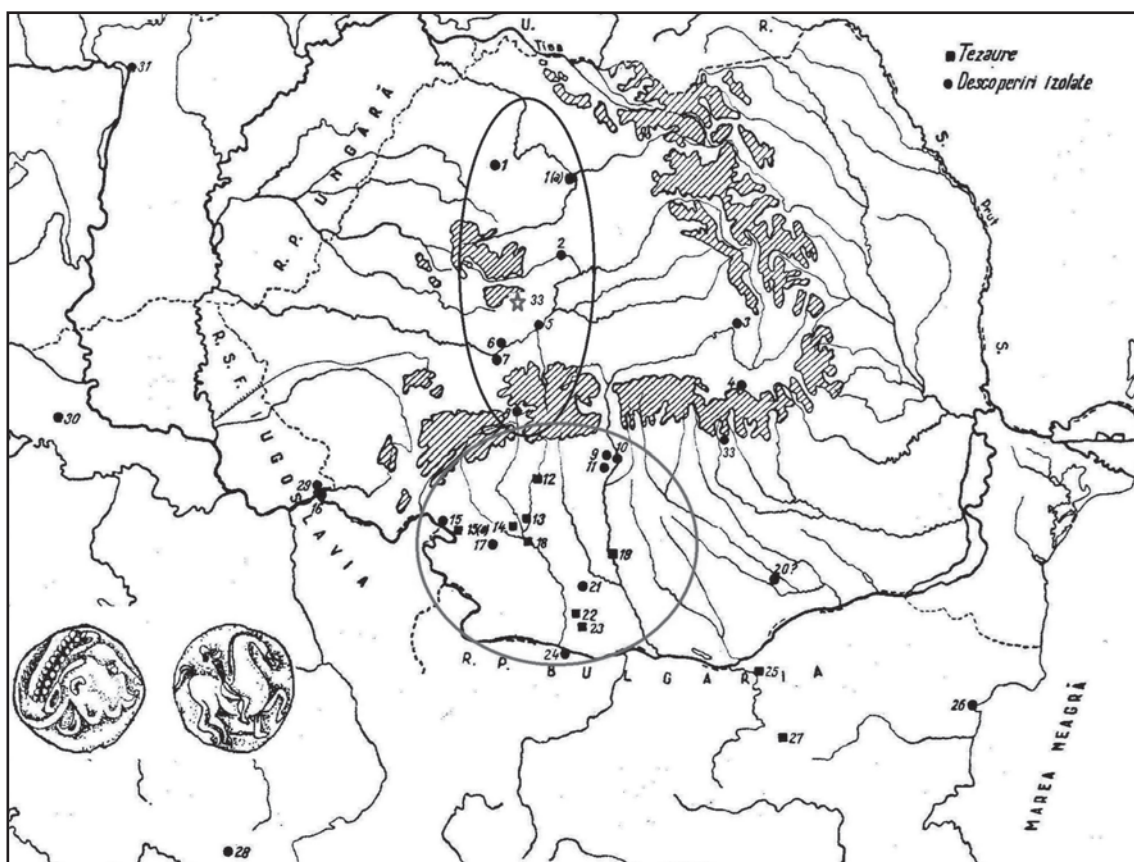

Fig. 4. Harta descoperirilor monetare de tip Aninoasa-Dobrești: Alba Iulia (5), Aninoasa (13), Baraolt (3), Baziaș-Socol (16), Bărboi (17), Bealeanovo (25), Brașov (4), Bucium (32), Cărbunești? (12), Craiova (18), Dej (1), Dobrești (22), Geoagiu (6), Gheboieni (32) Gorsko-Novo Selo (27), Govora (11), Jidovar (29), Kozlodui (24), Leu (21), Novaci? (20), Orăștie (7), Ostrovul Șimian (15), Petroșani (8), Pietrarii de Sus (9), Prisren (28), Râmnicu Vâlcea (10), Sadova (23), Slatina (19), Șușița (14), Turda (2), Turnu Severin (15), Ujfalu (30), Vác (31), Varna? (26), Zalău (1) (completată și prelucrată după Preda 1973)

Fig. 5. Monede dacice de la Piatra Craivii (1 – tip greu identificabil; 2 – tip Aiud-Cugir) (după Roska 1944 - 1; Berciu et al. 1965 - 2)